

RESSENYA D'UNS AMORS, UNS CARRERS. CAP A UNA DIDÀCTICA DE LES GEOGRAFIES LITERÀRIES, D'ALEXANDRE BATALLER I HÉCTOR H. GASSÓ (ED.) (PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2014, 256 PÀGINES)

Joaquim Gadea Grau
Universitat de València

Un amor, uns carrers. Cap a una didàctica de les geografies literàries (març de 2014) és el títol amb què ha eixit a la llum pública allò que els editors i coordinadors anomenen «una nova mirada, una convergència de didàctiques, una disciplina emergent», açò és, les bases teoricopràctiques d'una nova panoràmica sociopedagògica. Aquest treball de Publicacions de la Universitat de València es presenta al lector com una referència transcendent en el camp de les metodologies i les pràctiques docents, sobretot pel que fa als processos d'adquisició de la literatura. Dit d'una altra manera, pretén fer reflexionar preferentment «sobre el component didàctic que ens ofereix el territori per a l'acostament a la llengua i la literatura», però el debat no mor allà, sinó que s'endinsa en altres camps del coneixement com el naturalístic i l'històric.

D'entrada, potser semblarà exagerat considerar-lo una fita acadèmica ben rellevant en el camp de les didàctiques, però si atenem als progressos de coordinació territorial en l'àmbit dels Països Catalans assolits pel grup d'investigació que se situa a la base del projecte, i que he tingut el plaer d'observar en primera persona, només faig constar les possibilitats socials que atresora la nova disciplina didàctica, tant a nivell nacional com internacional. Gràcies als editors, als investigadors dels diversos nivells educatius i als participants del I Congrés Geografies Literàries (24 i 25 d'abril de 2012), organitzat pel Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Facultat de Magisteri (UV), tenim a mans una eina pedagògica d'un valor indiscutible. D'una banda perquè el llibre desvetlla al col·lectiu de mestres —tant als viatgers imaginatius que en travessen casualment les pàgines com als especialistes programadors de rutes i intercanvis culturals—, una voluntat ja consolidada d'aproximar-se a l'espai real des d'una perspectiva didàctica renova-

da i alhora plenament científica; i de l'altra, perquè constitueix en format imprès un exemple de l'amplitud sociològica que representen les geografies literàries en si mateixes. En definitiva, el paisatge literari troba al llarg de les pàgines d'*Un amor, uns carrers* una nova funcionalitat que permet d'imaginar-nos el territori des d'una posició més humana. I és aquesta intenció d'humanitzar la lectura i els referents culturals mitjançant la vivència plena de les emocions que generen els espais, que persegueix el tractament de la informació que suggereix aquest nou plantejament.

Les Geografies Literàries, en aquesta línia, tot partint de la multidisciplinarietat dels grans corrents de pensament global, assenten un corpus reflexiu concret dins el camp de les didàctiques específiques, tot establint un vincle permanent entre coneixement, reconeixença i emoció. El caràcter interdisciplinar, de més a més, amplia les possibilitats d'enriquir la georeferenciació espacial. Així, elements com emoció o sentiment, text, moviment, fet literari, marca o vicència, i territori i espai natural, entre d'altres, conformen un univers geogràfic més ric, que s'humanitza amb naturalitat, com déiem, amb el consegüent benefici que pot suscitar de cara a la interacció social i cultural pròpia. La relació entre espai, literatura i cultura, doncs, és perfectament palpable al llarg de les diverses aportacions que ofereixen les més de trenta veus autoritzades que hi han col·laborat. Respecte d'això, convé notar que fa poc, entre el 24 i el 26 d'abril de 2014, s'ha celebrat a Vic el II Congrés Internacional Geografies Literàries, amb un augment de la participació i el creixement entusiàstic d'aquesta iniciativa *festiva* que convida a participar de la realitat tant el món acadèmic i educatiu general, com els centres patrimonials, les institucions, les empreses de gestió cultural, els col·legis...

Els professors Alexandre Bataller i Héctor H. Gassó, al capdavant del Grup d'Innovació Educativa «Geografies Literàries» (Facultat de Magisteri – UV), presenten un volum que, lluny de restar en el camp de la imaginació ideològica a què ens obliga la tipologia educativa de reclusió a aula, obre la porta per accedir al terreny horitzontal de les propostes d'acció. I això tot aplegant de manera excepcional les línies de presentació de la disciplina, els elements bàsics que constitueixen una nova realitat docent, i la praxi desitjable que se li associa amb exemples. «Des de la nostra perspectiva, considerem la ruta literària com a motor de les classes

de literatura», afirma Bataller (p.16). Allò que el filòsof Paul Ricoeur anomenava consciència imaginativa utòpica, és a dir, aquella capacitat humana capaç de reinventar la realitat, d'incidir-hi sobre l'*status quo* de la ideologia conservadora, s'hi fa palesa en aquestes pàgines, que reclamen una reorientació metodològica.

Fruit d'un acurat procés de planificació prèvia, doncs, *Un amor, uns carrers. Cap a una didàctica de les geografies literàries*, s'estructura en quatre apartats: I. Els llocs i els recursos, II. Els itineraris territorials, III. Els Itineraris d'autors i obres, i IV. Les experiències. Tot, però, amb un eix vertebrador sempre present i indiscutible: la presència i participació de l'alumnat (el futur) que puja amb entusiasme cap a una major coneixença dels processos d'ensenyament-aprenentatge, cap a un millor estat de la qüestió formativa i participativa. En efecte, el professorat esdevé mediador d'unes experiències que a les postres, efectuat el viatge geogràfic i literari, crearà noves realitats humanes. La literatura és vista, en conseqüència, com un organisme vivent i no com la petjada fúnebre de la vida d'uns autors i autores. Com a complement del que podríem anomenar *literatura forense*, en el sentit d'una aproximació passiva i descontextualitzada als textos a les aules, les geografies literàries permeten d'anar fins a la pervivència de nous sentits i nous camins reals. En certa manera, les rutes esdevenen la *catarsi* del treball d'aula. La memòria contínuament renovellada de mestres i aprenents, en aquest context nou, fa preveure nous horitzons pedagògics. Però no és hora, ara, de referir totes les conseqüències psicopedagògiques que pot encloure aquest nou enfocament.

Qui travesse l'espai escrit del volum, així doncs, es trobarà un itinerari amè. Si hi entra, descobrirà en primer lloc la invitació que en fa una empresa de nova concepció, innovadora, com és Fil-Per-Randa. Club de Viatges, amb 20 anys d'experiència en el sector turisticocultural i pionera en aquest camp. Tot seguit, però, passarem a observar les possibilitats educatives i socials que representa la georeferenciació literària i, especialment, de recursos com les xarxes i webs de mapes literaris, uns espais virtuals amb què s'assenta i es difon a escala global un determinat tipus de coneixement orientat a diverses funcions socials. Així, podrem comprovar la importància d'*Endrets- Geografia Literària dels Països Catalans* (www.endrets.cat) o d'*Espais Escrits. Xarxa del Patrimoni Literari Català*

(www.espaisescrits.cat) com a clars referents de la literatura catalana georeferenciada en línia, entre d'altres. El concepte de marca literària presentat pel professor Llorenç Soldevila (Universitat de Vic), permet comprendre, no només teòricament, sinó amb exemples precursors, en què consisteix la senyalització del lloc geogràfic i les profundes implicacions formatives i turístiques que comporten les rutes literàries per al territori. Aquest magne investigador, punta de llança de la Geografia Literària completa dels territoris de cultura catalana, afirma que: «És evident que la senyalització de diferents àmbits territorials amb les marques literàries individualitzades, d'un autor o d'obres diverses, ha anat creant en major o menor grau una xarxa d'interconnexions que agrupa marques» (p. 47), amb què insinua la magnitud que pot arribar a assolir el fenomen literari. Perquè la ruta literària esdevé un lloc de trobada en què les múltiples marques del lloc literari (purament literàries, monumentals, geogràfiques, històriques, artístiques, religioses, culturals, ecològiques, esportives i antropològiques, segons l'acurada classificació de l'autor), s'hi fusionen. I s'hi fusionen per tal d'assolir un determinat objectiu pedagògic, bé a l'àmbit educatiu bé al social o turístic. Diguem-ne, que la confluència de possibilitats referencials, tot oferint un marc contextual multidisciplinar, persegueix l'assoliment d'una competència pluricultural, això sí, a partir de la literatura. Per tant, obres, autors i territoris s'abracen o se separen segons els diversos formats de la senyalització, de l'itinerari concebut, per a configurar els espais materials i immaterials del tothora referit Patrimoni Literari.

Des d'aquesta perspectiva, la Casa Museu Verdaguer de Folgueroles o la Fundació Josep Pla, es visualitzen sobre el territori català com a marques literàries —cases i associacions— pioneres d'aquest moviment de difusió cultural. La geografia cultural, evidentment, és una altra disciplina que s'hi veu implicada en l'afer literari. Es construeixen així, als darrers anys, espais i recursos que fan de mediadors entre les obres, els autors i els territoris i els lectors i observadors, vists adés com a alumnes i mestres ara com a viatgers i aprenents, o com un tot en conjunt. Perquè, al capdavant, és tot just això el que acabarà entopant el transeünt lletraferit que estima una companyia, uns espais, uns temps: propostes d'itineraris basats en territoris, escriptors i textos des d'una visió plurilin-

güe i multicultural. Des d'una geografia llegendària de les comarca del Comtat, una passejada barcelonina a través de la literatura infantil i juvenil, la visita interdisciplinària a Arenys de Mar, fins a diverses aproximacions a Vicent Andrés Estellés i València, o Màrius Torres i Lleida, tot fent parada en la qüestió del Cid o la geografia mítica de la cultura literària popular de les terres de Castelló.

El darrer apartat del llibre mereix un tractament exclusiu, pel fet que arreplega les experiències, que són la veritable fita d'aquesta eclosió de les Geografies Literàries dins el món educatiu. Hi podrem assistir a un elenc d'accions didàctiques ben inspiradores amb alumnat de diversos nivells, nascudes tant de la preocupació per incidir en els fets històrics com de voluntats artístiques. S'hi clarifiquen, això sí, les possibilitats educatives dels intercanvis nacionals i internacionals, en què la geografia literària va des d'Ilercavònia i Cossetània, per exemple, a la musicologia i la poesia oral improvisada, ara suma factors històrics com l'exili republicà, o s'hi barreja interdisciplinàriament per les Terres de l'Ebre o l'Albufera fusteriana. La voluntat d'enriquiment que necessitem per a assolir el futur, la podem descobrir arreu.

En conclusió, els treballs d'aquest volum acaben tenint al seu abast uns lectors alumnes i professors potencials que s'erigeixen com la peça clau de l'engranatge formatiu que planteja la didàctica de les geografies literàries. Una entesa entre la responsabilitat i la felicitat fóra l'ideal, tal com extraiem de les propostes, per a avançar pel camí del lligam que mai no es trenca, de l'amor que mai no es perd. Ningú no hauria de quedar-se al marge del procés intern que ens proposa aquest llibre.